

פרק עשרים:

אמונה ויראה

עוד לנו דברים בעבודת האמונה. אנלי אין דברי הפרק הזה בגדר „מושכים את הלב“ ואף הם „דברים קשים כגידים“, ובכל זאת הננו חייבים לגלות אוזן המבקש האמיתי על יסוד זה שהוא מהעמוקים ביותר בתורת האדם. כתוב: „וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה ה' במצרים ויראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו“ (בשלה, חמישי). השאלה מפורסמת, למה התורה מקדימה כאן את היראה לאמונה, אשר לפי מושגינו קודם האדם מאמין ואחר-כך הוא ירא. הגאון האדמו"ר מאזורוב זלה"ה בספרו הנפלא „אש"דת“ עומד על השאלה ומצביע על דברי הוזה"ק בראשית דף נ"ט ע"א:

„כל בר נש דדחיל ליה לקב"ה שרייא עמיה מהימנותא כדקא יאות, דהא ההוא בר נש שלים בפולחנא דמריה, ומאן דלא שרייא ביה דחלא דמריה לא שרייא עמיה מהימנותא ולאן איהו כדאי למהוי ליה חולקא בעלמא דאתי“.

הרי דווקא אדם הירא את הקב"ה שורה עמו האמונה כראוי, והוא אדם השלם בעבודת בוראו, ונמצא כי באמת היראה היא ההתחלה לאמונה, הרחב ביאור לפי דעת עני':

הרמב"ם מביא בספר המצוות שלש מצוות באמונה, ואלו הן:

„מצוה א' היא הציווי אשר צונו בהאמנת האלקות והוא שנאמין שיש שם עלה וסיבה הוא פועל לכל הנמצאים והוא אמרו אנכי ה' אלקיך כו“.
„מצוה ב' היא הציווי שצונו בהאמנת היחוד, והוא שנאמין שפועל המציאות וסיבתו הראשונה אחד, והוא אמרו ית' שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד“.
„מצוה ג' היא שצונו להאמין יראתו ית' ולפחד ממנו, ולא נהיה ככופרים ההולכים בשרירות לבם ובקרי, אבל נירא ביראת ענשו בכל עת וזהו אמרו ית' את ה' אלקיך תירא“.

הרי הרמב"ם מונה את היראה כמצות אמונה, „להאמין יראתו ית“, נמצא כי יראה היא חלק מהאמונה. ולפי הנתבאר בפרק הקודם עיקר האמונה הוא „ציור“, והציורים המעוררים פחד מהדר גאון עוון ית' ויראה מהמשפט והעונש השמימי גם הם באמונה יסודם.

והנה האמנת האלקות, כלומר האמונה במציאותו ית' היא לבדה מסוגלת לעשות יושם כה עמוק בלבנו עד שהיא יכולה לשנות את כל הילך מחשבותינו. ובאמת כותב הרמב"ן בהשגותיו שם בסה"מ, כי מצוה זו היא קבלת עול מלכות שמים.

בכל זאת, לרוב המאמינים נשארה אמונה זו מופשטת למדי. רושם עוד יותר חזק צריך להתקבל מ"האמנת היתוד", שהיא הידיעה הנוראה ש"אין עוד מלבדו". ואכן, הרמב"ם שם בהמשך דבריו כותב כי מצוה זו היא "קבלת עול מלכות שמים", כלומר שהיא מחייבת את האדם לכל ימי חייו להשתעבד אך ורק לרצון השם. אך גם אמונה זאת מתעוררת בכל תקפה רק לרגעים בשעת התעלות יתרה, כגון בשעת קריאת שמע, וקשה מאד לחיות באמונה זו בכל שעות היום. רק אמונת היראה, ובפרט יראת החטא והעונש היא עשויה ללוות את האדם תמיד, לרסן את יצריו ולדרכנו למעשים טובים. נמצא, כי האמונה בפועל הגמור היא אמונת היראה דווקא. אמור מעתה, כי מה ש"בא חבקוק והעמידן על אחת: וצדיק באמונתו יחיה" (עיין מכות כג) — זה נאמר על אמונת היראה, כי הצדיק החי באמונתו הוא דווקא המאמין יראתו ית' להפחד ממנו!

בזה נעמוד בע"ה על דברי הגאון ר' ישראל סלנטר זצ"ל שה"ה באגרת המוסר:
 "בלי דעת ובלי תבונה נכיר, שהאמונה המרחפת בנו שהאלקים שופט הוא לתת לאיש כפרי מעללו, היא ראשית מצעדנו לעבודתו ית'. הוא מאמר חז"ל בא חבקוק והעמידן על אחת, וצדיק באמונתו יחיה וכו' ומאמר חז"ל ב"ב עה, ב ע"כ יאמרו המושלים בואו חשבון כו', הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה.

אכן למורת רוח ודאבון לב, כח הכללי הזה רק מסתתר בנו, נחבא במצפוני הלב בל יראה החוצה, אם לא נשים לב לשדד אדמת לבבנו בהרחבת רעיוני המוסר, אי לזאת גם הכח הכללי הלזה בל ישלח פארותיו על האברים לאסרם במאסר היראה וכו' — עיי"ש בפנים.

הרי רבנו גאון ישראל נ"ע בדברו על האמונה היסודית המסתתרת בלב כל איש בישראל, מתכוון בפשטות אל יראת העונש, שהאלקים שופט הוא, ורק אמונה זו בכחה להעמיד אותנו על רגלינו בעבודת השם. והנה ידוע הוא, כי רבנו הגאון ר' ישראל נ"ע משתית עבודת האדם דווקא על יראת העונש, ורגילים להבין בזה שהוא הקיל עלינו שלא נצטרך להתעלות אל יראת הרוממות דווקא אשר זהו דבר קשה על כל אדם מישראל, משא"כ יראת העונש שהיא מצויה גם אצל פשוטי העם. אולם, לפי כל הנ"ל יתבארו הדברים כמין חומר, כי יראת העונש אינה "קולא" לעומת יראת הרוממות, אלא ה"בפועל" והשיא שבאמונה! בודאי יש לכל אדם לשאוף ליראת הרוממות, אך אמונה בלי יראת העונש עדיין לקויה היא!

בזה נבין בשטחיות את דברי הוזה"ק, כי רק הירא את הקב"ה שורה עמו אמונה, ורק הוא השלם בעבודת בוראו, ומי שאין יראת בוראו שורה עמו, גם אמונה אינה שורה עמו, ואין אדם זה כדאי להיות לו חלק בעולם הבא — כי ציור ברור מעולם הבא, דהיינו שכר ועונש, יש רק למי ש"מאמין יראתו". בפרק הקודם ביררנו, כיצד מתגלה כל עוה"ז למאמין כציור גדול של מדותיו ויחודו ית', ומעתה מצטרף לנו גם ציור ברור של עוה"ב, בבחינת שכר או עונש, וזוהי העבודה המושלמת באמונה.